

27 ilginç konu üzerine
günümüzün önde gelen 27 filozofuyla

Felsefe Muhabbetlerine Dönüş

Maya Kitap: 173, Düşünce: 19
1. Baskı, İstanbul Mart 2018

ISBN: 978-605-9902-84-7

Orijinal adı: Philosophy Bites Again

Copyright © David Edmonds ve Nigel Warburton, 2014. Türkçe
yayın hakları Nurcihan Kesim Telif ve Lisans Hakları Ajansı aracılığıyla
Maya Kitap'a aittir. Telif hakları sahibinin izni olmaksızın, hiçbir yolla
çoğaltılamaz, kopyalanamaz ve dağıtılamaz.

Yayın Yönetmeni: Tahir Malkoç

Editör: Selin Saraçoğlu

Redaksiyon: Alara Ergin

Mizanpaj: Mehmet Büyükturna

Kapak Uyarlama: Mehmet Büyükturna

Maya Kitap * Sertifika: 14079

Merkez Mah. Kocamansur Sok. No: 6/4 Şişli / İstanbul Tel: 0212 296 97 12

e-posta: info@mayayayinlari.com / www.mayayayinlari.com

Deren Matbaacılık Ambalaj Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi * Sertifika: 34011

Beylikdüzü Osb Mah. Orkide Cad. 9 Z Merkez Köyü / Merkez Bucağı

Beylikdüzü / İstanbul Tel: 0212 576 01 36

Felsefe Muhabbetlerine Dönüş

David Edmonds &
Nigel Warburton

Çevirmen
Esra Nur (Sözbilici) Acar

İçindekiler

<i>Giriş</i>	7
<i>Tanıştığım En Etkileyici Filozof...</i>	11

Keyif ve Acı

1 Thomas Hurka'yla Zevk Üzerine	25
2 Michael Tye'la Acı Üzerine	36
3 Noël Carroll'la Mizah Üzerine	43

Ahlaklılık

4 Jeff McMahan'la Ahlaki Statü Üzerine	51
5 John Mikhail'le Evrensel Ahlak Grameri Üzerine	61
6 Raimond Gaita'yla İşkence Üzerine	74
7 Gary L. Francione'la Hayvan Köleliğinin Kaldırılması Üzerine	90

Zihin, Benlik ve Hayal Gücü

8 Ned Block'la Bilinç Üzerine	102
9 Patricia Churchland'le Dışlayıcı Materyalizm Üzerine	110
10 Frank Jackson'la Mary Ne Biliyor Üzerine	120
11 Galen Strawson'la Benlik Algısı Üzerine	130
12 Alison Gopnik'le Hayal Gücü Üzerine	139

Özgür İrade, Sorumluluk ve Cezalandırma

13	Daniel Dennett'yle İstemeye Değer Özgür İrade Üzerine	147
14	Fiery Cushman'la Ahlaki Şans Üzerine	156
15	Nicola Lacey'le Cezai Sorumluluk Üzerine	165
16	Victor Tadros'la Cezalandırma Üzerine	174
17	Philip Pettit'yle Grup Temsilciliği Üzerine	186

Siyaset

18	Susan Mendus'la Hoşgörü Üzerine	198
19	Hillel Steiner'la İstismar Üzerine	208
20	Rae Langton'la Nefret Söylemi Üzerine	217
21	Nancy Fraser'la İtibar Üzerine	225
22	C. A. J. Coady'le Siyasetteki Kirli Eller Üzerine	234

Metafizik, Anlam ve Akıl

23	Kit Fine'la Metafiziğin Ne Olduğu Üzerine	244
24	Dan Sperber'la Aklın Enigması Üzerine	253
25	Stephen Neale'yle Anlam ve Yorum Üzerine	260
26	Susan Wolf'la Hayatın Anlamı Üzerine	284
27	Samuel Scheffler'la Ölümden Sonraki Yaşam Üzerine	292
	Katkıda Bulunanlar Üzerine Notlar	302

Giriş

Felsefe Muhabbetleri'ne Dönüş, internet üzerinden “Felsefe Muhabbetleri” adıyla yayımladığımız bir dizi söyleşinin, yazılı olarak derlendiği kitapların üçüncü cildini oluşturuyor. Bu seriye dünya genelinde ilgi gösteren coşkulu dinleyicilerin sayısı, bizi günden güne hayrete düşürmeye ve sevindirmeye devam ediyor.

Önceki kitaplarımız *Felsefe Muhabbetleri* ve *Felsefe Muhabbetlerine Devam*'da olduğu gibi bu kitap da, ses kayıtlarının kelimesi kelimesine yazıya dökülmüş halinden oluşmuyor. Konuşmacılarla işbirliği yapılarak söyleşilerin kâğıda daha anlaşılır bir şekilde aktarılması sağlandı. Bazı metinlerde sadece küçük düzenlemelere gidilirken, bazılarında ise konuşmacıların da önerileriyle büyük değişiklikler yapıldı.

Felsefe Muhabbetlerine Devam kitabı, Sokrates'ten Derrida'ya kadar merhum pek çok büyük filozofun görüşlerine odaklanmıştı. Bu kitapsa, ilk kitabın formatına geri dönüyor ve çeşitli temalara göre sınıflandırılmış konular üzerine yapılan söyleşileri içeriyor.

Kitabın açılışını, “Tanıştığınız en etkileyici filozof kim?” sorusuna verilen cevapların derlemesiyle yaptık. Bu soruyu, seriyi hazırladığımız dönemde konuşmacılarımıza yöneltmiş ve onları hazırlıksız yakalamıştık. Haliyle cevaplar da kitap için yeniden düzenlendi.

Felsefe Muhabbetleri'ne 2007 yılında başladık; o günden bu yana aynı çizgide ilerleyen beş farklı seri daha düzenledik:

- *Etik Muhabbetleri* < <http://www.open.edu/openlearn/whats-on/ethics-bites>>
- *Biyoetik Muhabbetleri* < http://www.neuroethics.ox.ac.uk/bio-ethics_bites >
- *Çokkültürlülük Muhabbetleri* <<http://www.open.edu/openlearn/history-the-arts/multiculturalism-bites>>
- *Serbest Konuşma Muhabbetleri* <<http://www.freespeechbites.com>>
- *Sosyal Bilimler Muhabbetleri* <<http://www.socialsciences-bites.com>>

İlk olarak, *Çokkültürlülük Muhabbetleri*'nde karşımıza çıkan Nancy Fraser ve Sue Mendus'la yaptığımız söyleşileri kullanmamıza izin vermelerinden ötürü, Açık Üniversite'ye teşekkür etmek isteriz. Sayesinde Wellcome Trust'tan hibe almamızı sağlayan Jeff MacMahan söyleşisi ise, *Biyoetik Muhabbetleri*'nden alındı.

Ancak *Felsefe Muhabbetleri*, bu serilerin ilki olması dolayısıyla önemli bir yere sahip. Baskıya gidiş sürecine değin yaklaşık 260 söyleşi gerçekleştirdik ve 21 milyon indirme sayısına ulaştık. Bu başarıyı büyük ölçüde, katkıda bulunan kişilerin üstün niteliklerine borçluyuz. Seriler, en azından bizim için, hem son derece eğlenceli hem de son derece eğitici oldu. Dünyanın önde gelen filozoflarının önemli bir kısmıyla tanışmak ve birçok konu üzerine onlardan özel ders almak, bizim için son derece ayrıcalıklı bir deneyim oldu. Söyleştığımız kişilerin birçoğu, sadece bahsettiği konuların içeriklerinden dolayı değil, aynı zamanda bu konuları düşünmeye duydukları şevk ve fikir edinmeye yönelik bulaşıcı heveslerinden dolayı da son derece ilham vericiydi.

* 1936'da İngiltere'de kurulan, özellikle insan sağlığı üzerine yürütülen araştırmalara fon sağlayan yardım kuruluşu (ç.n.)

Söyleşilerimizin büyük bir çoğunluğunu Londra Üniversitesi'nin bir bölümü olan Felsefe Enstitüsü'nde gerçekleştirdik. Bu yeri ayarlamalarından ötürü Shahrar Ali ve Barry Smith'e teşekkür ederiz. Birkaç söyleşi için Oxford Uehiro Uygulamalı Etik Merkezi'ni kullandık ve Rachel Gaminiratne, Nailya Nikitenko, Deborah Sheen, Miriam Wood ve merkezin yöneticisi Julian Savulescu'ya teşekkürü borç biliriz. Ayrıca görüşmeleri yazıya dökmelerinden ötürü Charles Styles, Hannah Warburton, Mollie Williamson ve Katrina Woolley'ye ve gelenekselleşen son okuyuculuk rolünü üstlenen Hannah Edmonds'a teşekkür ederiz. İnternet üzerinde yayımlanan bir söyleşi serisi olan *Felsefe Muhabbetleri*, yazma aşamasındayken kendi kendini finanse eden bir oluşumdu. İki haftada bir yeni bölümler yayımlamamızı sağlayan, internet sitemiz <<http://www.philosophybites.com>> aracılığıyla gelen bağışlara minnettarız.

Felsefe Muhabbetleri takıntımıza tahammül etmelerinden ötürü eşlerimiz Anna Motz ve Liz Edmonds'a teşekkür ederiz. Bu seride çıkarmış olduğumuz son kitabı üç çocuğumuza ithaf etmiştik. Şimdi aralarına bir tanesi daha katıldı. Dolayısıyla bu kitabı Hannah, Joshua, Saul ve Isaac'e ithaf ediyoruz.

David Edmonds ve Nigel Warburton

<<http://www.philosophybites.com>>

<<http://www.twitter.com/philosophybites>>

Tanıştığım En Etkileyici Filozof...

Tim Bayne: Gelişimimde en büyük etkisi olan filozof, doktora danışmanım *David Chalmers*'tır. Bir tartışmaya katıldığında, o tartışmanın kavramsal yapısını görebilme ve bunu son derece açık bir şekilde ifade edebilme gibi muhteşem bir yeteneği var. Eserlerinden birini okuyan biri, anında neler olup bittiğine dair bir fikir edinebilir. Çok etkileyici.

John Campbell: *Michael Dummett*. Bir konuya kattığı derinlik, ciddiyet algısı ve entelektüel güç kesinlikle benzersiz.

Noël Carroll: Merhum *Arthur Danto*. Son derece katı ancak inanılmaz derecede yaratıcı bir adam. *Sıradan Olanın Başkalaşımı* kitabındaki dokuz kırmızı resim gibi muhteşem düşünce deneylerinden birini okuyan herkes onun ne kadar yaratıcı olduğunu görecektir.

Tim Crane: *Bernard Williams*; dehası, bilgi derinliği ve felsefi birçok farklı konu üzerine çok ilginç şeyler söyleyebilme yeteneği onu muhtemelen tanıştığım en etkileyici filozof yapıyor.

Roger Crisp: Oxford'da yaşadığım ve burada bulunan birçok etkileyici filozofla tanıştığım için çok şanslıyım. Ancak bunlardan

hiçbiri *Derek Parfit*'ten daha etkileyici değildi. Onunla bir konu üzerine tartışmak nispeten rahatsız edici bir deneyim olabilir. Çünkü daha tartışmanın en başında diğer herkesten, neredeyse üç adım önde olduğu çok açıktır.

Fiery Cushman: En çok şey öğrendiğim iki filozofun adı da Josh: *Josh Greene* ve *Josh Knobe*. Her ikisi de kendi yöntemleriyle, kavrayışa giden yolda önemli birer kaynaktır.

Jonathan Dancy: *Gareth Evans*; inanılmazdı. Son derece hızlıydı ve düşünceleri çok zengin görünüyordu. Diğer filozofların etkileyciliğini anlamak daha fazla zamanınızı alabilir, ancak onlar da bir o kadar etkileyicidir. *John McDowell* da bunlardan biri bence. Gareth tartışmalarda agresifken, John daha yumuşaktır.

Daniel Dennett: Sanırım bu soruya cevabım, akıl danışmanım ve dostum olan *Willard Van Orman Quine* olacaktır. Çoğu insandan daha fazla şeye kafasında cevap bulabilmişti. Kendini her şeyi netleştirmeye ve basitleştirmeye adanmıştı, teknik dilden nefret ederdi ve hâlâ tam olarak değeri anlaşılammış son derece derin felsefi içgörülerini vardı.

Ronald Dworkin: Son derece zor bir soru. Size iki isim vereceğim: *John Rawls* ve *Thomas Nagel*. Hayır, bir dakika. *Bernard Williams* ve *Tim Scanlon*'ı da eklemek zorundayım. Tek bir isimde ısrar ettiğiniz için 5. maddeye başvuracağım*. Herkes John Rawls'un adalet kuramı üzerine yazdığı büyük eserinin önemini farkındadır. Azizliği felsefi konuşmasına yansıyan ender filozoflardan birisidir. Onu okumak, söylediği her şeyin kulağa doğru gelmesi etkisini yaratıyor. Yaptıklarıyla söyledikleri daima birbirini tutmuştur. Aynı özelliklere sahip başka bir filozof daha var: Tim Scanlon. Tim Scanlon'un, benim de her yaz vaktimin çoğunu geçirdiğim Martha's

* ABD anayasasına göre size sorulan tüm soruları cevaplamayı reddetmenize olanak sağlayan anayasal hak. (ç.n.)

Vineyard'da bir evi var. Dolayısıyla onunla çokça vakit geçirdim. Tim, *mantıklı* olan veya *mantıksal olarak* reddedilebilen hakkında yazdığına çoğu eleştirmen, "Bu içi boş bir sözcük, 'mantıklı' diyerek neyi kastediyorsunuz?" diye sorar. Oysa Tim Scanlon'u tanıyorsanız, mantıklı bir insan derken ne demek istediğini bilirsiniz: mantıklı insan tam da onun gibi davranan bir insandır. Bernard Williams'ı böylesine eşsiz bir insan yapan deha ve ironi bileşimini açıklamaya çalışmak çok zor. Birlikte yıllarca seminer verdik ve söyledikleri çoğu zaman insanları, dehası karşısında şaşkınlığa düşmek ve mizahı karşısında kahkahayı basmak arasında ikilemde bırakır. Çünkü deha da mizah da oradadır. Tom Nagel, bir bakıma benim kardeşim sayılır. Neredeyse 30 yıldır New York'ta, güz döneminde birlikte bir kolokyum düzenleriz. Tom'un en etkileyici tarafının, vurgun yemeden dalmayı bırakmaya yönelik isteksizliği olduğunu söyleyebilirim. Sizi bazen kararsız bırakabilecek bir derinlik tutkusu bu. Bazen, "Bu... Bu bizim için çok derin bir soru," der. Ancak o açıklamaya başlamadan önce bile sizinkinden çok daha derin bir soruyu tanımladığını bilirsiniz.

Gary L. Francione: Üzerimde derin etkiler bırakan, nasıl daha net bir şekilde düşünmem gerektiğini öğreten danışmanım *Tony Wozzley*. Ayrıca birkaç yıl önce New York'ta aynı masada oturup tüm akşamı birlikte hayvanlar üzerine konuşarak geçirdiğim *Jacques Derrida*'yı da söylemeliyim. Yaşadığım en ilginç deneyimlerden biri olmakla beraber beni, postmodernizmin ve postyapısalcılığın hayvan konularıyla orantılı olmadığına ikna etti.

John Gardner: Tanıştığım en etkileyici filozofun çok genç yaşta ölen *Jerry Cohen* olduğunu düşünüyorum. Jerry Cohen sıradışı bir zekâ ve cazibeye sahipti. Onu etkileyici bir filozof yapan şey ise zekâsını ve cazibesini, son derece karışık ve muazzam bir derinliğe sahip bir tartışmayla bütünleştirebilmesiydi. Aynı zamanda son derece sempatik biriydi. Böylesi bir entelektüel dehanın, tek bir in-

sanda böylesi bir insaniyetle birleşmesi bence son derece dikkate değer.

Simon Glendinning: *Jacques Derrida*. Kendisiyle birçok kez karşılaştım ve her seferinde beni etkilemeyi başardı. 1999'da Reading'de düzenlediğim bir konferansta yaptığı bir konuşma özellikle dikkat çekiciydi. Dinleyici olarak birçok analitik filozofun yer aldığı çok zorlu bir paneldi ve doğaçlama konuşma yapması gerekiyordu. Yanıtları hem inanılmaz derecede bilgiyle dolu hem de sıradışı bir şekilde kaliteliydi ve insanları canlandırıcı bir etkiye sahipti (soruları ve sorunları başka hiç kimsenin görmediği bir şekilde görme orijinallığı). Kendisi adeta aydınlığıyla her şeye yeni bir bakış açısı kazandıran ve diğer insanların ona yönelttikleri eleştirileri kesen bir çeşit elektrik lambası gibiydi.

Alison Gopnik: En sevdiğim filozoflardan biri *Fred Dretske*'dir. Fred Dretske, zihin felsefesi üzerine düşünen bir filozoftu. Hem yazma hem de konuşma biçimindeki açıklık kolaylıkla hissedilebilirdi. Hiçbir süs ya da şatafata gerek duymayan açıksözlü bir filozoftu. Bunu bir nevi düz bir Yunan sütununu andıran Madame Grés elbisesine benzetebiliriz. Tamamen basit bir görüntüsü olmasına rağmen, bunu bu derece basit yapabilmek için aslında büyük bir çaba sarf edildiğini anlıyorsunuz.

Leslie Green: Aslında bu konu hakkında fikrimi bilen iş arkadaşlarım için vereceğim cevap bir sürpriz olacak; ancak tanıştığım en etkileyici filozoflardan biri, yakın zamanda kaybettiğimiz *Ronnie Dworkin*'dir. Benim de ilgilendiğim konuların birçoğu hakkındaki görüşlerinin yanlış olduğunu düşünmekle beraber o, çok bilgili biriydi ve kendini tamamen üzerine konuşacağı konuya adardı. Öğrencilerini bahsettiği konuya doğru miktatıs gibi çekirdi ve tartışmanın sınırını gidebileceği yere kadar, hatta bazen daha da ileriye gitmesi için zorlardı. Kendisini bu yönden takdir ediyor ve özlüyorum.

Rom Harré: *John Austin*. Kendisi benim BPhil* danışmanımdı. Çoğu insan onun zorlu bir insan olduğunu düşünür ama ben çoğu insan gibi değildim. Sayısal bir eğitim aldım ve lisansüstü çalışmamı yapmaya gelmeden önce matematik öğretmeniydim. Bir şekilde iyi anlaştık. Kendisine ve başkalarına yönelttiği talepler konusunda acımasızdı. Kendinizi yarım yamalak veya dikkatsiz bir şekilde ifade edip işin içinden sıyrılamazdınız. Düşüncenizi açıklamak zorundaydınız. Benim BPhil tezimin içindekiler bölümüne bakıp yarım bir gülümsemeyle, “Ben olsaydım bu şekilde ifade eder miydim bilmiyorum,” dediğini hatırlıyorum. “Aman Tanrım, hepsini yeniden yazmak zorundayım,” diye düşünmüştüm.

Dale Jamieson: Birçok filozof var. *Derek Parfit*'in sadece zekâsı bile onu son derece etkileyici biri yapıyor. *Peter Singer*, ilkeleri ve ahlaki bütünlüğünden dolayı çok etkileyici biri. *Jonathan Glover* ise nezaketi, entelektüel açıklığı, açık yürekliliği ve asıl önemli olan şeye odaklanması açısından tanıştığım en etkileyici filozof.

Nicola Lacey: Büyüleyici hızı ve ahlaki gücünü yansıtan hitabetiyle hayatının en parlak döneminde *Ronald Dworkin*'i izlemek muhteşemdi.

Rae Langton: İnsanlar benimle dalga geçecek ancak tamamen farklı açılardan etkileyici olan iki filozoftan bahsedeceğim: *David Lewis* ve *Sally Haslanger*. David Lewis'in, neredeyse her konu hakkında inanılmaz bir hayal gücüne dayanan düşünceleri vardı. Dünya hakkında neredeyse hiç kimsenin inanmadığı akıllara durgunluk veren kuramları vardı; ancak kimse neden inanmadığını da tam olarak söyleyemezdi. Kendisi muhteşem bir insandı ve bir ilham kaynağıydı. Sally Haslanger ise siyasi olarak gerçekten önemli konular hakkında felsefi olarak nasıl düşünebileceğim konusunda,

* The Bachelor of Philosophy: Felsefe alanında lisans eğitiminden sonra alınan iki yıllık eğitimle kazanılan derece. (ç.n.)

bana herkesten daha çok yardımcı olmuştur.

Fiona Macpherson: Aman Tanrım! Çok takdir ettiğim filozoflardan biri, Durham Üniversitesi'nde felsefe profesörü olan *E. J. Lowe*'dır. Kendisinin çalışmalarını beğenmemin nedeni de sadece son derece modası geçmiş geleneksel görüşleri tartışması değil, aynı zamanda bunları çok yaratıcı yollarla yapmasıdır.

Noel Malcolm: Lisans öğrencisiyken *Elizabeth Anscombe*'la tanıştım. Hatta, On Emir'den birinin "Öldürmemelisiniz," mi yoksa "Cinayet işlememelisiniz," mi olup olmadığına dair istemeden kendisiyle tartıştım. İnsana korku veren biri olmasına rağmen aynı zamanda son derece muhteşem olduğunu da düşündüm. Ne kadarını anladığımdan emin olmasam da derslerine katıldım. Her ne kadar On Emir üzerine yaptığımız küçük tartışmada hâlâ üstün geldiğimi düşünüyorsa da aklımda her zaman, yaptığı şeyde ve düşündüğü şeye odaklanmada tam anlamıyla kendinden emin biri olarak kalmıştır.

Mike Martin: Beni böylesine zor bir durumda bırakamazsınız! *Michael Dummett*'la şahsen tanışmak muhteşemdi. Eğer onu konuşurken hiç dinlememişseniz, yazılarını okumak tam anlamıyla bir eziyet gibidir. Çünkü nerede vurgu ve tonlama yaptığını anlamak, onun konuşma tarzını bilmeden çok zor. Bu durum aynen yazdığı gibi uzun paragraflar halinde konuşmasından kaynaklanıyor. Ancak yetmişine merdiven dayamış bir kişinin, hâlâ beş yaşında bir çocuk gibi düşünebildiğini ve felsefi bir soruna conker** oyunu gibi yaklaştığını görmenin her zaman ilham verici olduğunu düşünmüştüm.

Colin McGinn: Bu çok zor bir soru. Birçok kişi farklı yönlerden

* Musa'ya Sina Dağı'nda Tanrı tarafından iki taş tablet üzerinde verildiği söylenen bir dizi dini ve ahlaki öğretiler bütünüdür. (ç.n.)

** At kestaneleriyle oynanan Britanya kökenli bir oyun (ç.n.)